

УДК 159.97

Жванія Тарас Валеріанович

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри психології

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна

Zhvania Taras

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor

Associate Professor of the Department of Psychology

Kharkiv National Pedagogical University named after G. S. Skovoroda, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1160-6254

[https://doi.org/10.60022/3\(2\)-15-GF](https://doi.org/10.60022/3(2)-15-GF)

ЦІННІСНА ОРІЄНТАЦІЯ В ЦИФРОВИХ ПСИХОТЕХНОЛОГІЯХ АРТ-ТЕРАПІЇ

VALUE ORIENTATION IN DIGITAL PSYCHOTECHNOLOGIES OF ART THERAPY

Анотація. Стаття присвячена аналізу ціннісної орієнтації особистості в рамках інтеграції цифрових психотехнологій з арт-терапевтичними методами, з фокусом на психологічній реабілітації молоді в умовах соціально-психологічних криз і конфліктів, що є актуальним у контексті сучасної цифрової трансформації психологічних практик для посилення адаптивних механізмів суспільства. Проблематика пов'язана з фундаментальними науковими завданнями вивчення психологічних стратегій життєдіяльності в стресових середовищах, а також з прикладними аспектами реабілітаційних процесів у посткризових контекстах, сприяючи розробці інноваційних методологій синтезу традиційних терапевтичних підходів з цифровими інструментами для оптимізації стресостійкості та когнітивного розвитку. Здійснено систематичний огляд сучасних досліджень і публікацій у сфері арт-терапії, ціннісних орієнтацій та їх трансформацій у кризових умовах, з ідентифікацією невирішених питань щодо інтеграції цифрових технологій, таких як віртуальні платформи для креативної взаємодії, що забезпечують дистанційну терапію та синтез емпіричних даних для формування перспективних концепцій. Визначено основні цілі дослідження, включаючи систематизацію наявних даних про ціннісні орієнтації та арт-терапію, теоретичне обґрунтування застосування цифрових інструментів для посилення терапевтичної ефективності, а також пропозиції щодо перспектив розвитку технологій у сфері освіти та психотерапії. У основній частині дослідження представлено комплексне теоретичне обґрунтування кореляції ціннісних орієнтацій з арт-терапевтичними практиками, з екстраполяцією на цифрові психотехнології, включаючи віртуальні середовища, мобільні застосунки та алгоритми штучного інтелекту для персоналізованих інтервенцій. Запропоновано концептуальні моделі стабілізації ціннісних структур, врахування диференційованих факторів, таких як гендерні відмінності в психологічних стратегіях, підвищення адаптивності через креативні практики, а також подолання психотравматичних ефектів за допомогою наративних цифрових модулів. Висновки акцентують стратегічну роль цифрових технологій у підвищенні ефективності арт-терапії, з перспективами створення спеціалізованих платформ для фокусування на ціннісних орієнтаціях, проведення емпіричних оцінок їхньої ефективності в посткризових умовах, а також аналізу етичних імплікацій цифрової терапії для забезпечення інтегративної безпеки та оптимальної функціональності.

Ключові слова: ціннісна орієнтація, арт-терапія, цифрові психотехнології, психологічна реабілітація.

Abstract. The article is devoted to the analysis of the value orientation of the individual within the framework of the integration of digital psychotechnologies with art-therapeutic methods, with a focus on the psychological rehabilitation of youth in conditions of socio-psychological crises and conflicts, which is relevant

in the context of the modern digital transformation of psychological practices to strengthen the adaptive mechanisms of society. The issue is related to the fundamental scientific tasks of studying psychological strategies of life in stressful environments, as well as to applied aspects of rehabilitation processes in post-crisis contexts, contributing to the development of innovative methodologies for the synthesis of traditional therapeutic approaches with digital tools to optimize stress resistance and cognitive development. A systematic review of current research and publications in the field of art therapy, value orientations and their transformations in crisis conditions was carried out, identifying unresolved issues regarding the integration of digital technologies, such as virtual platforms for creative interaction that provide remote therapy and the synthesis of empirical data to formulate promising concepts. The main objectives of the study were determined, including the systematization of existing data on value orientations and art therapy, the theoretical justification of the use of digital tools to enhance therapeutic effectiveness, as well as proposals for the prospects for the development of technologies in the field of education and psychotherapy. The main part of the study presents a comprehensive theoretical justification of the correlation of value orientations with art therapy practices, with extrapolation to digital psychotechnologies, including virtual environments, mobile applications and artificial intelligence algorithms for personalized interventions. Conceptual models of stabilizing value structures, taking into account differentiated factors such as gender differences in psychological strategies, increasing adaptability through creative practices, and overcoming psychotraumatic effects using narrative digital modules are proposed. The conclusions emphasize the strategic role of digital technologies in increasing the effectiveness of art therapy, with prospects for creating specialized platforms for focusing on value orientations, conducting empirical assessments of their effectiveness in post-crisis conditions, and analyzing the ethical implications of digital therapy to ensure integrative safety and optimal functionality.

Keywords: value orientation, art therapy, digital psychotechnologies, psychological rehabilitation.

Постановка проблеми. У сучасному цифровому суспільстві, де психологічні технології все більше інтегруються в онлайн-середовища, ціннісна орієнтація особистості набуває ключового значення для адаптації до викликів, таких як кризи, травми та соціальні трансформації. Ціннісна орієнтація визначає, як індивіди сприймають світ, формують світогляд і справляються зі стресом, особливо в умовах воєнних конфліктів чи посттравматичних станів. У контексті арт-терапії, яка використовує творчі процеси для психологічної реабілітації, цифрові психотехнології (наприклад, онлайн-платформи для арт-терапевтичних практик, віртуальні середовища для творчості) дозволяють розширити доступність терапії, але водночас ставлять питання про інтеграцію ціннісних орієнтацій у ці технології. Проблема полягає в тому, як забезпечити, щоб цифрові інструменти арт-терапії не лише сприяли емоційному відновленню, але й формували стійкі ціннісні орієнтації, такі як довіра, креативність та самоусвідомлення.

Ця проблема тісно пов'язана з важливими науковими завданнями, такими як вивчення психологічних стратегій життєдіяльності молоді в умовах війни, а також з практичними завданнями, зокрема психологічною реабілітацією в післявоєнній Україні. Наукові дослідження в цій сфері сприяють розробці методик, що поєднують традиційну арт-терапію з цифровими технологіями, для підвищення стресостійкості та розвитку обдарованої особистості. Практичне значення полягає в створенні доступних онлайн-програм для молоді, яка переживає травми, з акцентом на ціннісні аспекти, що допоможе в освітній та терапевтичній роботі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження в галузі психології та арт-терапії акцентують увагу на ролі ціннісних орієнтацій у психологічному розвитку особистості, особливо в контексті кризових ситуацій, а також на застосуванні арт-терапевтичних методів для реабілітації. Зокрема Артюхіна Н. В., Сімовоник А. І., показують, як арт-терапія сприяє розвитку креативності та самоусвідомлення, що є основою для формування ціннісних орієнтацій [1]. Дослідження підкреслює освітній аспект, але не розглядає цифрові інструменти для масштабування таких курсів. Бельська Н., Мельник М., аналізують зміни ціннісних орієнтацій молоді в умовах війни, що вказує на необхідність терапевтичних втручань, але без фокусу на цифрових технологіях арт-терапії [2]. Вайнагій О. М., Литвак В. В., висвітлюють освітні стратегії для реабілітації, включаючи арт-терапевтичні методи, але не інтегрують цифрові психотехнології для дистанційного застосування [3]. Варипаєв О., Міносян А., розглядають роль ціннісних орієнтацій у формуванні світогляду студентів, що може бути пов'язано з арт-терапією, але без акценту на цифрових аспектах [4]. Зінченко А., Русенкевич Я., аналізують гендерні відмінності в ціннісних орієнтаціях, що важливо для персоналізованої терапії, але не торкаються цифрових інструментів [5]. Найчук В. В., Лесніченко Н. П., демонструють ефективність арт-терапії для стресостійкості в воєнний період, але без розгляду онлайн-форматів. [6]

Невирішеними частинами загальної проблеми є інтеграція ціннісних орієнтацій у цифрові

психотехнології арт-терапії, такі як віртуальні платформи для творчості, що дозволяють дистанційну реабілітацію.

Метою статті є аналіз ціннісної орієнтації в контексті цифрових психотехнологій арт-терапії, з акцентом на її роль у психологічній реабілітації молоді в умовах кризи. Завдання включають: 1) синтезувати дані з існуючих досліджень щодо ціннісних орієнтацій і арт-терапії; 2) обґрунтувати інтеграцію цифрових інструментів для посилення терапевтичного ефекту; 3) запропонувати перспективи розвитку таких технологій для практичного застосування.

Виклад основного матеріалу. Ціннісна орієнтація виступає фундаментальним детермінантом формування світогляду особистості, визначаючи її пріоритети, мотиваційну структуру та вектори життєвого самовизначення. Цей процес може бути суттєво посилений за допомогою арт-терапії, яка активізує креативність і самоусвідомлення як ключові когнітивні процеси саморефлексії та інтроспекції, сприяючи глибшій реорганізації внутрішнього ціннісного поля. У цифровому контексті психотехнології, зокрема віртуальні сесії арт-терапії, теоретично забезпечують стабілізацію та гармонізацію ціннісних орієнтацій молоді, які зазнають значних трансформацій у кризових соціально-психологічних умовах. Це досягається завдяки інтеграції спеціалізованих онлайн-платформ, що підтримують безперервну, асинхронну та синхронну взаємодію користувачів із різноманітними творчими елементами та арт-стимулами. Наприклад, виявлені гендерні відмінності в ціннісних стратегіях та способах психологічного реагування Зінченко А., Русенкевич Я., теоретично обумовлюють необхідність створення адаптивних цифрових програм, у яких персоналізація ґрунтується на диференційованих моделях психологічної адаптації та копію, що дозволяє більш точно враховувати індивідуальні та групові особливості користувачів і підвищувати ефективність терапевтичного впливу [5].

Концептуальні основи арт-терапії як багатокомпонентного механізму емоційного вираження, символічної обробки внутрішнього досвіду та когнітивної реструктуризації, що безпосередньо впливає на трансформацію й укріплення ціннісних орієнтацій через невербальне символічне представлення внутрішнього психічного світу. Концептуально, креативні практики в арт-терапії – візуальне моделювання, малювання, колаж, цифрове мистецтво та інші форми художньої експресії – сприяють систематичному переосмисленню базових цінностей, формуючи гнучкість когнітивних процесів, розвиток емпатії та емоційного інтелекту як базових компонентів стійкого особистісного зростання, на що вказують Артюхіна Н. В., Сімовоник А. І. [1]. У рамках цифрових психотехнологій цей ефект розширюється на віртуальні та доповнені середовища, де теоретична доступність для географічно віддалених користувачів, особливо в умовах соціальних криз чи обмеженої мобільності, забезпечує повноцінну інтеграцію арт-процесів у щоденну реальність. Така інтеграція сприяє підтримці стійкості ціннісних структур через принципи повторюваності, поступової складності завдань та адаптивності, що базуються на сучасних динамічних моделях психологічного функціонування та саморегуляції.

Зміни ціннісних орієнтацій обдарованої молоді в умовах кризи вказує на систематичний і статистично значущий перехід від індивідуалістичних до колективістських і просоціальних цінностей, де цифрові психотехнології арт-терапії можуть виступати ефективним медіатором теоретичної корекції через алгоритмічну персоналізацію контенту [2]. Наприклад, використання штучного інтелекту для моделювання індивідуальних сценаріїв рефлексії над цінностями солідарності, взаємодопомоги та психологічної стійкості дозволяє створювати високотаргетовані терапевтичні траєкторії. Це обґрунтовує концептуальну необхідність глибокої інтеграції інтелектуальних систем у терапевтичні процеси, де теоретична адаптація завдань та зворотного зв'язку базується на багаторівневих моделях психологічної динаміки, забезпечуючи систематичний, науково обґрунтований підхід до корекції та укріплення ціннісних орієнтацій.

Гендерні аспекти теоретично додають важливий рівень диференціації, демонструючи, що ціннісні орієнтації суттєво впливають на вибір стратегій копію та емоційного реагування, що вимагає в цифрових психотехнологіях розробки спеціалізованих інтерфейсів та модулів, які враховують теоретично підтвержені моделі статевих відмінностей [5]. Такі інтерфейси сприяють формуванню інклюзивних цінностей (рівність, взаємоповага, толерантність) через диференційовані арт-модулі та наративи, що забезпечує більш точну й чутливу персоналізацію терапевтичних втручань і підвищує їхню психологічну ефективність.

Щодо стресостійкості, арт-терапія в теоретичному плані функціонує як потужний каталізатор формування адаптивних цінностей, знижуючи рівень тривоги, депресивних проявів і психосоматичних реакцій через символічну переробку травматичного досвіду та реструктуризацію негативних когнітивних схем [6]. У цифровому форматі, зокрема у віртуальній та доповненій реальності, цей ефект концептуально посилюється завдяки імерсійній взаємодії, коли теоретична візуалізація позитивних сценаріїв і ресурсних станів формує стійкі цінності оптимізму, надії та внутрішньої гармонії,

спираючись на принципи когнітивно-поведінкової терапії та позитивної психології.

Для подолання криз ідентичності та сенсу життя арт-терапія пропонує неінвазивний, екологічний шлях емоційного катарсису та реінтеграції особистості, де в цифрових психотехнологіях інтерактивні мультикористувацькі платформи сприяють формуванню соціальних і просоціальних цінностей через спільне онлайн-творення, колаборативні арт-проекти та групові наративи [7]. Це концептуально посилює емпатію, відчуття приналежності й взаємопідтримки в рамках сучасних соціально-психологічних моделей групової динаміки та міжособистісної взаємодії.

Освітня роль арт-терапії у психологічній реабілітації інтегрує креативні практики в навчальні структури, сприяючи формуванню лідерських, етичних і громадянських цінностей [3]. Цифрові психотехнології перетворюють цей процес на гібридні та дистанційні моделі, концептуально розвиваючи відповідальність, ініціативність і командну взаємодію через віртуальні проекти, симуляції та гейміфіковані освітні траєкторії, що базуються на принципах педагогічної та розвивальної психології.

Ціннісні орієнтації в формуванні міжособистісної та інституційної довіри теоретично визначають якість соціальних зв'язків, де арт-терапія через спільні цифрові сесії та колаборативне творення концептуально будує довіру, посилюючи мотивацію елементів гейміфікації, бейджів, спільних галерей і лідербордів, з опорою на теорії соціальної психології та групової динаміки [8].

Аналіз моральної травми та дезінтеграції ціннісних орієнтацій внаслідок воєнних подій, де воєнний досвід теоретично руйнує моральні структури й базові переконання про світ [9]. Цифрові арт-технології концептуально дозволяють безпечну переробку цього досвіду через захищені наративні, символічні та метафоричні модулі, відновлюючи цінності цілісності, справедливості й людяності на основі сучасних травматологічних і посттравматичних моделей зростання.

Арт-терапія як освітній і розвивальний інструмент теоретично сприяє цілеспрямованому формуванню ціннісних орієнтацій у навчальному контексті, де цифрові платформи концептуально комбінують креативність із аналітичними інструментами (трекінг емоційних маркерів, аналіз продуктів творчості за допомогою ШІ) для об'єктивного моніторингу прогресу та забезпечення систематичного наукового аналізу психологічного розвитку [10].

Ціннісні орієнтації майбутніх професіоналів теоретично формуються вищою освітою як складним соціально-психологічним процесом, де цифрові арт-психотехнології концептуально посилюють професійну етику, відповідальність і клієнтоорієнтованість через гібридні програми, симуляції етичних дилем і рефлексивні арт-практики, з опорою на теорії професійного становлення та самоздійснення [11].

Цифрові психотехнології арт-терапії теоретично й потенційно емпірично посилюють стабільність і адаптивність ціннісної орієнтації через синергійну комбінацію креативних вправ, емоційної експресії та об'єктивної аналітики даних. Це дозволяє створювати високоперсоналізовані, масштабовані програми, доступні широкому колу користувачів. Загалом, результати демонструють високий трансформаційний потенціал цифрових психотехнологій арт-терапії для формування стійких, адаптивних і просоціальних ціннісних орієнтацій у молоді в контексті сучасних психологічних і соціальних викликів.

Висновки. Дослідження демонструє, що ціннісна орієнтація є ключовим елементом у цифрових психотехнологіях арт-терапії, сприяючи психологічній реабілітації та розвитку особистості в кризових умовах. Показуючи ефективність арт-терапії для креативності, стресостійкості та формування світогляду, але підкреслює необхідність цифрової інтеграції для масштабування. Перспективою буде розробка спеціалізованих онлайн-платформ для арт-терапії з фокусом на ціннісні орієнтації, емпіричні дослідження ефективності таких технологій у поствоєнній Україні.

Список використаних джерел

1. Артюхіна Н. В., Сімовоник А. І. Вплив навчального курсу з арт-терапії на підвищення креативності та самоусвідомлення власних психологічних особливостей у студентів-психологів. *Scientific notes of taurida national V.I. vernadsky university, series psychology*. 2021. № 3. С. 10–17. URL: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.3/02> (дата звернення: 03.12.2025).
2. Бельська Н., Мельник М. Ціннісні орієнтації обдарованої учнівської молоді України до та під час повномасштабної війни. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2025. № 2 (97). URL: [https://doi.org/10.63437/3083-6425-2025-2\(97\)-04](https://doi.org/10.63437/3083-6425-2025-2(97)-04) (дата звернення: 03.12.2025).
3. Вайнагій О. М., Литвак В. В. Роль освіти у психологічній реабілітації молоді в післявоєнній Україні: стратегії та методики. 2024. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11160191> (дата звернення: 03.12.2025).
4. Варипаєв О., Міносян А. Ціннісні орієнтації як фактор становлення світогляду здобувача вищої освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 5(45). URL: <https://doi.org/10.52058/2786->

5274-2025-5(45)-1039-1052 (дата звернення: 03.12.2025).

5. Зінченко А., Русенкевич Я. Ціннісні орієнтації української молоді в структурі психологічних стратегій життєдіяльності: аналіз статей відмінностей. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2024. С. 25–35. URL: [https://doi.org/10.31392/udu-nc-series12.2024.23\(68\).03](https://doi.org/10.31392/udu-nc-series12.2024.23(68).03) (дата звернення: 03.12.2025).

6. Найчук В. В., Лесніченко Н. П. Розвиток стресостійкості особистості засобами арттерапії в умовах воєнного стану. *Науковий вісник ужгородського національного університету. серія: психологія*. 2024. № 2. С. 133–136. URL: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.2.26> (дата звернення: 03.12.2025).

7. Пасько К. М. Застосування методу арт-терапії у разі криз і психічних травм особистості. *Sloboda scientific journal. psychology*. 2023. № 1. С. 39–43. URL: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2023.1.6> (дата звернення: 03.12.2025).

8. Склярєва Г., Кметюк О. Value orientations and the quality of attachment of partners as psychological factors in the formation of trust in couple. “*Scientific notes of the University*”KROK”. 2025. No. 1(77). P. 521–527. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-521-527> (date of access: 03.12.2025).

9. Федотова Т. Симптоми моральної травми та ціннісні орієнтації в студентській молоді в умовах війни. *Psychological prospects journal*. 2023. № 42. URL: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2023-42-fed> (дата звернення: 03.12.2025).

10. Batareina I. Art therapy as a means of educational work in education. *Scientific bulletin melitopol state pedagogica*. 2023. Vol. 2, no. 29. P. 144–150. URL: <https://doi.org/10.33842/22195203-2023-29-144-150> (date of access: 03.12.2025).

11. Pikovets N. Value orientations of future professionals in the conditions of gaining the education as a subject of socio-psychological research. *Lviv University Herald. Series: psychological sciences*. 2022. № 12. С. 92–99. URL: <https://doi.org/10.30970/ps.2022.12.10> (дата звернення: 03.12.2025).

References

1. Artiukhina N. V., Simovonyk A. I. Vplyv navchalnoho kursu z art-terapii na pidvyshchennia kreatyvnosti ta samousvidomlennia vlasnykh psykholohichnykh osoblyvostei u studentiv-psykholohiv. *Scientific notes of taurida national V.I. vernadsky university, series psychology*. 2021. № 3. S. 10–17. URL: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.3/02> (data zvernennia: 03.12.2025).

2. Bielska N., Melnyk M. Tsinnisni oriientatsii obdarovanoi uchnivskoi molodi Ukrainy do ta pid chas povnomasshtabnoi viiny. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*. 2025. № 2 (97). URL: [https://doi.org/10.63437/3083-6425-2025-2\(97\)-04](https://doi.org/10.63437/3083-6425-2025-2(97)-04) (data zvernennia: 03.12.2025).

3. Vainahii O. M., Lytvak V. V. Rol osvity u psykholohichnii reabilitatsii molodi v pisliavoiennii Ukraini: stratehii ta metodyky. 2024. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11160191> (data zvernennia: 03.12.2025).

4. Varypaiev O., Minosian A. Tsinnisni oriientatsii yak faktor stanovlennia svitohliadu zdobuvacha vyshchoi osvity. *Naukovi innovatsii taпередовi tekhnolohii*. 2025. № 5(45). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5\(45\)-1039-1052](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-1039-1052) (data zvernennia: 03.12.2025).

5. Zinchenko A., Rusenkevych Ya. Tsinnisni oriientatsii ukrainskoi molodi v strukturі psykholohichnykh stratehii zhyttiediialnosti: analiz statevykh vidminnostei. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 12. Psykholohichni nauky*. 2024. S. 25–35. URL: [https://doi.org/10.31392/udu-nc-series12.2024.23\(68\).03](https://doi.org/10.31392/udu-nc-series12.2024.23(68).03) (data zvernennia: 03.12.2025).

6. Naichuk V. V., Liesnichenko N. P. Rozvytok stresostiikosti osobystosti zasobamy artterapii v umovakh voiennoho stanu. *Naukovyi visnyk uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. seriiia: psykholohiia*. 2024. № 2. S. 133–136. URL: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.2.26> (data zvernennia: 03.12.2025).

7. Pasko K. M. Zastosuvannia metodu art-terapii u razi kryz i psykhiichnykh travm osobystosti. *Sloboda scientific journal. psychology*. 2023. № 1. S. 39–43. URL: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2023.1.6> (data zvernennia: 03.12.2025).

8. Skliarova H., Kmetiuk O. Value orientations and the quality of attachment of partners as psychological factors in the formation of trust in couple. “*Scientific notes of the University*”KROK”. 2025. No. 1(77). P. 521–527. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-521-527> (date of access: 03.12.2025).

9. Fedotova T. Symptomy moralnoi travmy ta tsinnisni oriientatsii v studentskoi molodi v umovakh viiny. *Psychological prospects journal*. 2023. № 42. URL: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2023-42-fed> (data zvernennia: 03.12.2025).

10. Batareina I. Art therapy as a means of educational work in education. *Scientific bulletin melitopol state pedagogica*. 2023. Vol. 2, no. 29. P. 144–150. URL: <https://doi.org/10.33842/22195203-2023-29-144-150> (date of access: 03.12.2025).

11. Pikovets N. Value orientations of future professionals in the conditions of gaining the education as a

subject of socio-psychological research. Lviv University Herald. Series: psychological sciences. 2022. № 12. S. 92–99. URL: <https://doi.org/10.30970/ps.2022.12.10> (data zvernennia: 03.12.2025).